

URBANISTIDE UUDISKIRI NR 9
MÄRTS 2012

U #9

U tervitab kevadet! Otsustasime otsida vastust U8s Linnasekkeid tutvustanud artikli kohta sotsiaalmeedias tekkinud järelkajale ning püüame lahata mitmes mõttes vastuolulist, aga vägagi aktuaalset teemat - **vabaihenduste institutsionaliseerumist**. Kutsusime kokku selleteemalise vestlusringi, millest avaldame lõike sotsiaalse ettevõtluse kohta. Vestlusele seab konteksti Kunstiakadeemia ja Blekinge Tehnoloogiainstituudi magistrant Mario Laul, kes küsib põhjalikus sissevaates, kas tegemist on vältimatu või vajaliku protsessiga. Vestlusele sõidab sõna otseses mõttes tekstis sisse U teenekas koostööpartner Kadri Klementi. Meeleavalduse vorme testib Alver Linnamäe fotoseeria.

Tutvustame uut rubriiki **Linnauide**, kus avaldame mõtteid linna ja kunsti, kuid ka lihtsalt ruumis uitamise kohta. Jätkame Baltimaade urbanistika lainetel.

U lugeja, ole hea ja avalda meelt aadressil **toimetus@linnalabor.ee** või Facebookis!

Järgmise U, piduliku numbri 10, oleme andnud suures mahus Eesti Kunstiakadeemia maastikuarhitektuuritüdengite koostada. Heale ideele ei pane me kunagi kätt ette.

U greets the spring! We have decided to answer to the feedback of U8 and approach an issue that is in many ways controversial, but feels very relevant - **institutionalisation of civic initiatives**. We ask what happens when a group of people who started from enthusiasm starts to operate in a different sphere, the world of funding, bureaucracy, official environments. How not to lose your ideals, but gain credibility. We organised a discussion group and are publishing here the parts touching social entrepreneurship. The discussion is contextualized by a master student of Blekinge Technological Institute and the Estonian Academy of Arts, Mario Laul, who asks if this is just unavoidable or a necessary process. The discussion is "attacked" with comments by U's very own co-producer Kadri Klementi. The forms of protest are tested in a photo series by Alver Linnamägi.

We are also introducing a new column **Linnauide** (Urban wanderings), where we publish thoughts about the city and art, but also just wanderings in space. We will continue on the wave of Baltic urbanism - this time you can find out what is BEEpart in Vilnius, Lithuania.

Dear reader, we are always waiting for feedback and ideas, write us at **toimetus@linnalabor.ee** or in Facebook.

The language barrier is still there, but we are working on it. The next U - festive number 10 - will be in large amount compiled by landscape architecture students from the Estonian Academy of Arts.

	Välisvaatleja		
3	Kes on urbanist? –Madli Maruste	Baltic Urbanism	
		BEEpart in Vilnius	14
	Teooria	Üritused	
4	Vabaihenduste institutsionaliseerumine: ohud ja võimalused –Mario Laul	Toimunud ja tulemas	15
	Arvamus	Field Notes	
7	Vestlus kodanikuühenduste institutsionaliseerumisest Eestis –modereerib Alari Rammo	Measuring City Form: ... –Siri Emeret, Mikko Laak	18
	Linnauide	From the ancient Agora to Facebook: ... –Kaur Sarv	19
11	Kumus käimine. Ülesanne ja lahendus. SPATIUM ja kangelane. –Andra Aaloe	Uut lugemist	
		Linnafoto –Alver Linnamägi	21

Guido Fawkes on Demonstration

Välisvaatleja

KES ON URBANIST?

Madli Maruste, Goldsmiths`i kultuuri-ja linnasotsioloogia doktorant

Urbanist on inimene, kes näeb, kuuleb ja mõtleb. Jalutades mööda linnakeskkonda näeb urbanist **multidimensionaalset pilti**: tema silme ees kooruvad kiht kihi haaval lahti linnade lood samamoodi nagu hoonete seintelt pudeneb krohv. Linn ei tähenda urbanisti jaoks ainult maju, tänavaid, parkimisplatse ja parke, vaid ennekõike inimesi, kes on need majad inspiratsioonipuhangus paberile joonistanud ning inimesi, kes on nendes majades elanud, parkides piknikut pidanud ja tänavatel jalutanud.

Linn võib jutustada urbanistile kogu maailma ajaloo, kui ta õpib märke nägema ja sümboleid analüüsima. Ajaloo keerdkäike on lihtsam hoomata suurlinnades, kus on säilinud rohkelt kõnekat linnakeskkonda. Londonis rullub silme ees lahti Suurbritannia imperialistlik ajalugu läbi võimsa

arhitektuuri, mis toob imetlevaid turiste kokku kogu maailmast. Samas ütlesid minu sõbrad Indiast, et neil on valus vaadata Royal Albert Hall`i ja teisi viktoriaanlikke suurehitisi, kuna need ehitati kuninganna Victoria ajal India ja teiste koloniseeritud riikide heaolu arvelt.

Hetkel on üheks maailma hipsterite Mekaks Brick Lane`i tänav Ida-Londonis, kus noored moodsad londonlased ja turistid *second hand* poode kammivad, baarides tšillivad ja India kööki naudivad. See piirkond oli aga veel pool sajandit tagasi üks Londoni vaesemaid linnaosasid, kuhu alates 18. sajandist saabusid tööd, leiba ja õnne otsima peamiselt hugenotid, juudid, iirlased ja bengalid. Nemad panid seal alguse õmblustööle, odava India toidu pakkumisele dokkides töötavatele töölistele ning mitmekesist kraami pakkuvatele turgudele, mis kujundavad tänasel päeval transformeerunud kujul kogu piirkonna identiteeti.

Suurlinn annab inimesele võimaluse leida anonüümsuse ja erinevuste paljususe kaudu oma tõelise olemuse, kuid samas eskaleeruvad just linnades kõige teravamalt konfliktid erinevate rahvuste ja klasside vahel, kuna erinevate kogukondade kontsentratsioon on tihe ja keskkond ideoloogiliselt laetud.

Linnakeskkond jutustab meile lähestikku paiknevate kirikute ja mošeede kaudu, kuidas erinevate religioonide ja maailmavaadete esindajad saavad rahulikult kõrvuti eksisteerida üksteist

aktsepteerides ning samas jutustab linn purustatud ja pommitatud hoonete kaudu, kuidas eelarvamused ja viha inimeste vahel võivad hävitada ühe hetkega sajandeid vana kivi, puidu ja klaasi.

Linnad on alati olnud ühelt poolt liberaalsed ja avatud ning teiselt poolt kaitsnud oma identiteeti, eraldades ennast linnamüüri, mis endistel aegadel materialiseerus kivi ja tsemendis, kuid modernses maailmas elamislubades ning üüri hindades.

Müür, mis läbib Nikosia vanalinna ning jagab Küprose pealinna kaheks, millest üks pool on Türgi poolt okupeeritud, ei ole sinna iseenesest maa alt kerkinud, nagu ei olnud seda ka Berliini müür. Mõlemad müürid laoti poliitilise võitluse tulemusena ning nad lõikasid vikatina läbi erinevale poole müüri jäänud inimeste sõpruse, armastuse ja tuleviku.

Urbanist käib linnades ringi avatud silmade, kõrvade ja südamega ning vahendab lugusid, mida talle sosistab linnakeskkond, inimestest, kes seal elavad või on varem elanud.

Teooria

VABA- ÜHENDUSTE INSTITUTSIO- NALISEERU- MINE - VÄLTIMATU VÕI VAJALIK?

Mario Laul, Eesti Kunstiakadeemia ja Blekinge Tehnoloogiainstituudi magistrant

Definitsioon ja fookus

Sõnaga 'institutsioon' käivad argimõtlemises kaasas teatavad negatiivsed konnotatsioonid (üldjoontes samad, mis sõnaga 'ideoloogia'): institutsionaalne kui autoritaarne, jäik, ettekirjutav/-tud, masinlik, elukauge jne. Ehkki taolised seosed ei ole kindlasti mitte alusetud, ei tohi samas unustada, et institutsioonide täita on mitmed elementaarsed ja hädavajalikud ühiskondlikud funktsioonid ning et institutsionaliseerumisega kaasneb perspektiive, mis teistsuguse korralduse juures jääksid avanemata. Analüüsimeks vabaühenduste institutsionaliseerumist, tuleb seega keskenduda nii

sellega kaasnevatele ohtudele kui ka võimalustele. Kuid esmalt on selguse huvides oluline pakkuda sõnale 'institutsioon' konkreetne definitsioon ning anda järgnevale analüüsile selgepiirilisem fookus.

Ehkki nii tava- kui ka filosoofilises kõnepruugis on termini 'institutsioon' tähendus võrdlemisi ebaselge ning korraga on käibel hulganisti erinevaid definitsioone, siis sotsioloogilises kirjanduses on termini kasutus tunduvalt ühesem: institutsioonide all mõistetakse kompleksseid sotsiaalseid struktuure, mis eksisteerivad objektiivsetena väljaspool indiviidide tahet ja teadvust¹, kaasavad endas selgeid positsioone, rolle, norme, väärtusi ja eesmärgi ning on võimelised end ajas taastootma, nagu näiteks perekond, haridussüsteem, riik jne.² Järgnevalt ongi seda sotsioloogilist definitsiooni rakendatud kodanikuühendustele, mõistes 'institutsionaliseerumise' all protsessi, mille käigus vabatahtlikult ühise eesmärgi nimel kokku tulnud üldjuhul väikesest inimeste ringist saab selge tööjaotuse ja kultuuriga rohkemal või vähemal määral bürokraatlik organisatsioon, mis on suuteline end ajas säilitama ka ettevõtmisega seotud isikute vahetumisel.

Kitsama fookuse nimel on kodanikuühenduste institutsionaliseerumise juures oluline eristada kahte tasandit: ühelt poolt kodanikuühiskonna ehk kolmanda sektori institutsioon tervikuna, st kodanikuühiskond kui suhteliselt autonoomne sotsiaalne väli, kus valitseb oma jõusuhete tasakaal ja kehtivad omad mängureeglid³; teiselt poolt kodanikuühenduste kui konkreetsete organisatsioonide institutsionaliseerumine, st selliste omaduste ilmumine konkreetsete vabaühenduste juures, mida peetakse iseloomulikuks institutsioonidele. Järgnevalt on keskendutud viimasele, üritades esile tõsta institutsionaliseerumisega kaasnevaid ohte ja võimalusi.

Ohud

Institutsionaliseerumise negatiivset kuvandit toidavad ennekõike mitmed nimetatud protsessiga kaasnevad ohud, nende hulgas ennekõike kontakti ja koostöö kadumine rohujuure tasandi ja/või oma tegeliku sihtgrupiga, liigne bürokratiseerumine, organisatsioonisisese kultuuri juurdumine ja sellega kaasnev paindumatus, hierarhiliste käsuliinide teke. Käesolevas artiklis on keskendutud neist kahele: liigsele bürokratiseerumisele ning institutsionaalse kultuuri juurdumisele ja taastootmisele.

Institutsionaliseerumisega kaasneb paratamatult vajadus organisatsiooni tegevust juhtivate ja reguleerivate reeglite ning funktsioonide järele, mis omakorda loob aluse bürokraatia tekkeks. Vastupidiselt levinud arusaamale ei ole tegemist üleni negatiivse arenguga, kuivõrd bürokraatlik organisatsioon on teadaolevalt üks efektiivsemaid organisatoorseid vorme⁴. Küll aga on selge, et liigne bürokratiseerumine toob endaga kaasa

Guido Fawkes on Demonstration

ka ülemäärase paberimäärimise, aruandluse, üleüldise jäikuse, mis vähendab kohanemisvõimet ning võib hakata organisatsiooni poolt enesele seatud eesmärkidele vastu töötama. Bürokratiast võib halvimal juhul saada eesmärk omaette, st bürokratlike protseduuride korrapärase täitmise nimel ollakse valmis loobuma sisulisest tegevusest. Lisaks toob bürokrateerimine endaga kaasa teadmispõhise domineerimise: organisatsiooni puudutavast dokumentatsioonist ja aja jooksul juurdunud töökorraldusest täieliku ülevaate omandanud organisatsiooni liikmed omavad seeläbi sümbolset võimu teiste üle.⁵ Siinkohal aitab pidev kriitiline eneserefleksiivsus ning kõigi asjaosaliste kaasatus otsustusprotsessides.

Bürokratliku töökorralduse ja -jaotuse ning organisatsioonisiseste rollide ja normide tekkega kaasneb ka institutsionaalse kultuuri juurdumine ja taastootmine. Ühelt poolt tagab see organisatsiooni säilimise ajas isegi siis, kui vahetuvad asjaosalised, kuid teisalt kaasneb sellega kohanemisvõime vähenemine muutuvates oludes ning vastuseis uuendustele. Kuivõrd selge tööjaotuse ja struktureeritud töökorralduse juurutamine nõuab pikka ja tihtipeale vaevarikast tööd, on mõisteta, et antud töö tegijatel on kalduvus selle tühistamisele vastu seista. Siiski pole harvad juhused, mil tehtud töö tasapisi riknevate viljade nautimisel jäetakse tähelepanuta käeulatuses olevad viljakamad tööpõllud. Seetõttu on oluline jälgida, et

organisatsioon säilitaks ka institutsionaliseerumise korral avatuse ja paindlikkuse.

Võimalused

Eespool toodud ohtude valguses jäetakse tihtipeale tähelepanuta institutsionaliseerumisega kaasnevad ressursid ja võimalused, nagu näiteks stabiilsuse ja usaldusväarsuse suurenemine, täiendavate rahastamisvõimaluste avanemine, efektiivsem ja eesmärgipärasem töökorraldus, tegevusalale spetsiifiliste teadmiste ja ekspertiisi akumulatsioon. Järgnevalt on keskendutud neist kahele: täiendavate rahastamisvõimaluste avanemisele ning tegevusalase ekspertiisi akumulatsioonile.

Pidades silmas, et suurt osa kodanikualgatuslikust tegevusest rahastatakse projektipõhiselt ning spetsiaalselt selleks otstarbeks loodud fondide poolt, tagab institutsionaliseerumisega kaasnev tegevuse selgem struktureeritus ning bürokratlik aruandlus täiendavaid rahastamisvõimalusi, mis vastasel juhul jääksid kättesaamatuks. Kodanikuühendus, mis hoidub teadlikult selgest töökorraldusest ning läbipaistvast aruandlusest, ei ole ilmselgelt hea kandidaat rahastajale, kelle jaoks on oluline juba enne plaanitud tegevuste läbiviimist hinnata, kas potentsiaalne investering on otstarbekas ning viib soovitud tulemuseni. Siinkohal ongi mõningane institutsionaliseerituse tase garantiiks, mis

võimaldab suuremast hulgast kanalitest otsida toetust plaanitud projektide finantseerimiseks.

Ühelt poolt probleemina käsitletav institutsioonide võime end põlistatud kultuuri taastootmise toel inimeste vahetudes säilitada pakub teiselt poolt ka mitmeid positiivseid võimalusi ja garantiisid. Näiteks tagab organisatsioonisisese kultuuri põlistamine teatava stabiilsuse ning loob hädavajaliku institutsionaalse raamistiku tegevuse jooksul kogunenud teadmiste ja ekspertiisi säilitamiseks. Siinkohal võib organisatsiooni käsitleda elava organismina, mis on suurem kui pelgalt sellega seotud inimeste hulk ning mis on suuteline püsivalt õppima ja õpitut ka uutele organisatsiooni tegevusse kaasatud inimestele üle kandma. Ehk teisisõnu: institutsionaliseerumisega kaasneb muuhulgas ka vilumuslik kapital, mis tänu bürokraatlikele mehhanismidele säilib selle loonud inimeste lahkumisel organisatsioonist.

Direct action vs projektirahad

Vabaühenduste institutsionaliseerumisega kaasnevate ohtude ja võimaluste taustal kerkib üles küsimus meetodite üle: kas eelistada rohujuure tasandi kaasavaid ja otseseid interventsioone avalikus ruumis või kulutada oma aega ja energiat projekte kirjutades ning kõikvõimalikel ümarlaudadel-konverentsidel probleemide ja perspektiivide üle arutledes?

Siinkohal tasub eristada teemade ja ideede erinevat staatust avalikus arutelus. Väga uudsetel ideedel puudub tihtipeale võimalus jõuda võimuasutuste päevakorda või rahastamisele kuuluvate algatuste hulka (välja arvatud ehk juhul, kui neid legitimeerivad suurt sümboolset võimu omavad inimesed või institutsioonid, näiteks arvamussliidrid, populaarsed poliitikud või haridusasutused). Sellisel juhul ei jää antud ideid pooldavatel kodanikuühendustel tihtilugu muud üle, kui otsida vajalikku tähelepanu otsesest tegevusest (interventsioonid avalikus ruumis, miitingud jms), mis toob kaasa kõne all olevate teemade lülitumise avalikku diskursusesse – üldjuhul läbi peavoolumeedia, mis sedasorti aktsioone kajastab. Ajapikku avalikkus harjub uute ideedega, konfliktse olukorra pinnalt kasvab konstruktiivse kriitika hulk ning üha enam pakutakse välja ka potentsiaalseid lahendusi tõstatatud küsimustele. See omakorda loob võimaluse varem radikaalsetena tundunud ideid kaasata ka projektirahade taotlustesse ning need integreeritakse järk-järgult peavoolu aruteludesse. Järelikult ei ole juba avalikult aktsepteeritud ideede toetuseks väga mõtet rakendada radikaalsemaid tegevusmeetodeid, kuivõrd nendest ideedest lähtuvatel lahendustel on juba tõsiseltvõetav perspektiiv saada normiks, mida siis omakorda uute ja paremate (esialgu radikaalsetena tunduvate) ideede näol küsimärgi alla seada ja kritiseerida. Niisiis tuleb kodanikuühendustel endale kõigepealt selgeks teha oma eesmärgid ning hinnata,

milline on nende poolt pakutavate ideede/ lahenduste staatus ühiskonnas: kas need on pigem ebakonventsionaalsed või on need laias laastus aktsepteeritud, st neid on võimalik lülitada teemadevalikusse ka võimuasutustes ja domineerivas diskursuses. Vastavalt sellele tuleb valida ka oma meetodid ning hinnata, kas ja kuivõrd tuleb institutsionaliseerumine pigem kasuks või kahjuks: suuresti otsesele tegevusele orienteeritud ning ühiskondlikult vähemaktsepteeritud ideede propageerimisega tegelev vabaühendus ilmselt pigem kaotaks institutsionaliseerumise käigus, samas kui avalikult juba aktsepteeritud ning avalikes aruteludes oma koha leidnud teemadega tegelev ning seega üldjuhul rohkem projektipõhisele tegevusele orienteeritud organisatsioonil oleks institutsionaliseerumise poolt pakutavatest võimalustest nii mõndagi võita, ehkki seejuures ei tohi tähelepanuta jätta ka antud protsessiga kaasnevaid ohtusid.

Märkused

- 1 Pierre Bourdieu' järgi on muuhulgas tegemist ka ühe sotsioloogia võimalikkuse alusega: „Kui sotsioloogia kui objektiivne teadus on võimalik, tuleneb see sellest, et on olemas eksternaalsed, vajalikud suhted [väljendatuna muuhulgas näiteks institutsioonides - M.L.], mis eksisteerivad väljaspool individuaalset tahet ja nii-öelda alateadlikult (see tähendab, et need ei ole tajutavad lihtsa refleksiooni teel)... (Minu tõlge - M.L., Bourdieu, P. 1970. Un art moyen, Essai sur les usages sociaux de la photographie. Les Editions de Minuit. lk 18)
- 2 Stanford Encyclopedia of Philosophy. Social institutions.
- 3 Vt nt Uuringu raport. Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis 2009/2010. Kodanikuühiskonna uurimis- ja -arenduskeskus, Tallinna Ülikool.
- 4 Max Weber: „Otsustav põhjus bürokraatliku organisatsiooni võidukäigu juures seisneb tema puhtalt tehnilises üleolekus võrreldes teiste organisatoorse vormidega.“ (Minu tõlge - M.L., Hooghe, L. 2001. The European Commission and the integration of Europe: images of governance. Cambridge University Press. lk 40)
- 5 Max Weber: „Bürokraatlik administratsioon tähendab sisuliselt domineerimist läbi teadmise.“ (Minu tõlge - M.L., Swedberg, R. & Agevall, O. 2005. The Max Weber dictionary: key words and central concepts. Stanford University Press. lk 18)

"MEIL LÄHEB TÄIEGA HÄSTI, AGA RAHA ON HÄSTI VÄHE!" RAHASTAMISE VALIKUD. SOTSIAALNE ETTEVÕTLUS.

Eelmise U vastukajas oli potentsiaali, mistõttu toimetus võttis initsiatiivi, haarates kinni õhus hõljuvatest ideedest ja nende teostamise viisidest. Märtsi alguses kutsusime kokku vabaühenduste institutsionaliseerumisprotsesse lahkava vestlusringi. Linnalabori kontoris kohtusid Keiti Kljavin (U), Tauri Tuvikene (Linnalabor), Regina Viljasaar (Linnalabor), Mario Laul. Vestlust juhtis ja ühtlasi ka osales selles Alari Rammo (vabaühenduste liit EMSL).

Vabaühenduste muutumine ajas entusiastlikust sõprusringkonnast projekte esitavateks töökollektiivideks kätkeb endas mitmeid esmapilgul vastuolulisi valikuid. Küsimused nagu millised on tänapäeva uued institutsionaliseerimise viisid, kuidas jagada vabaühenduste tegevusvabaduse huve ausalt rahastaja soovide ja formaadi piirangute vahel on vaieldamatult aktuaalsed. Kokku tulnud osalised rääkisid palju, kuid vestluse omamoodi kokkuvõtte oli sotsiaalsest ettevõtlusest. Jah, räägime rahast...

Allpool on räägitult riisutud koorekiht, millele lisab värvi ja märkusi U teenekas partner Kadri

-----
edaspidi KK

Klementi, kes ei saanud kohale tulla, sest tegi konkurssi, et tulla toime institutsioneerimiskeerises, olla loominguiline, teha, mida süda käsib ja teenida raha ning tunnustust.

Keiti Kljavin (U toimetus, edaspidi K): Aga räägiks rahast, rahastamisest.

Alari Rammo (EMSL, edaspidi A): Ärist.

K: Kasum, tulem, sotsiaalne ettevõtlus. Linnalabor alustas sotsiaalse ettevõtlusega.

Tauri Tuvikene (Linnalabor, edaspidi T): Sotsiaalne ettevõtlus on teistmoodi rahaküsimise vorm. See erineb projektide kaudu rahastamisest. Kui sul on sotsiaalne ettevõtte, paneb see sind teatud

mõttes ühele tasandile äriettevõtetega. Viimane tekitab inimestel emotsionaalse vastuolu, mis loob segadust. Sotsiaalne ettevõtlus tähendab, et

-----
KK: Mis on ju veider - miks peaks tekkima emotsionaalne vastuolu? Äris iseenesest ei tohiks ju olla midagi pahelist, midagi nii vastupidist headele ja ausatele eesmärkidele.

töötatakse turureeglite järgi, mitte selle kaudu, et saadakse fondist idee jaoks raha, st see idee meeldis fondile, et seda rahastada ja sa viid selle ellu.

K: Kas see segadus ei või olla sellepärast, et sotsiaalne ettevõtlus ei ole tuntud-teada mõiste inimeste seas. Asi, tegevus, millest inimene tänavalt või isegi mõni spetsialist ei ole õigesti aru saanud. Minu jaoks võib sotsiaalset ettevõtlust mõista ühe vabaühenduste tegevuse võimalusena, millega kaasneb ärimudel, kuid kasumit ei võeta välja või see investeeritakse pidevalt edasisse tegevusse.

KK: Sotsiaalse ettevõtluse juurde võib kuuluda ka kasumi osaline väljavõtmine, näiteks Suurbritannia vastav seadusandlus lubab community interest company kasumist kuni 35% osanikele välja maksta. Ning igasuguse kestvama tegevuse, ka äri, juurde kuulub püsiv investeerimine edasisse tegutsemisse, see ei iseloomusta tingimata sotsiaalset ettevõtlust.

A: Aga sa ei pea ju inimestele seletama, mis asi on sotsiaalne ettevõtlus, mis on selle definitsioon või mis on kodanikuühiskond. Sõltub loomulikult kellele, kas tegu on liikmete või mingite sidususrühmadega, mingite ametnike või avalikkusega või nii-öelda klientidega. Igaüks näeb seda erinevalt. Leidub inimesi, kes arvavad: "Mis mõttes, te peaks seal üldse tasuta töötama, te ei tohiks palkagi saada - te olete MTÜ!". Mõnele ei meeldi juba see sõna mittetulundus, ta ei taha seda kasutada, sest mis mõttes mittetulundus, kuidas üldse ilma tuluta saab. Kokkuvõtteks on see ebaoluline emotsionaalne maitse üle vaidlemine - kellele mis sõna meeldib. Mina hingeldajaid tõsiselt ei võta. Sõnavõtt "Te ei tohi seal raha teenida!" on netikommentaatori tase. Kuid need inimesed, kellele sotsiaalne ettevõtlus on suunatud ja kes midagi teavad ning on asjast huvitatud - kas nemad saavad aru, milles see mudel (kuhu äri ette panna) seisneb, miks seda teha, kuhu see raha läheb? Enamus inimesi muidugi see üldse ei kotigi, kas sa nimetad seda äriks, teenuseks, tooteks vms.

KK: Tõsi! Loeb ju ometi mees, mitte müts! Ehk igapäevase toimimise tasemel on oluline asja tegelik sisu ja asjaajamise viis. Sõnad, terminid, kategooriad on olulised seaduse tasemel.

T: Lõpuks ikkagi loeb, kuidas seda nimetada. Kui sa ütled äriplaan, annab see kohe mingi nime, aga kui sa ütled näiteks mudel või teenus, siis on see võib-olla natukene parem.

KK: Loeb ehk samamoodi nagu uuele kolleegile või väikesele vennapojale oma igapäevast tööd selgitades kasutad erinevaid sõnu. Aga räägid ju ometi samast asjast.

Guido Fawkes on Demonstration

K: Kas siis ei olegi paremat lahendust, et terminid tuleb valida vastavalt seltskonnale?

KK: Mis ei peaks ju iseenesest olema takistav asjaolu? Laiemale publikule rääkida sotsiaalse ettevõtte tegutsemise sisust, mitte vormist. Ja sotsiaalse ettevõtte paratamatus, nii meeldiv kui tüütu, on tema kahetine iseloom ehk just nimelt sisu, eesmärgi, missiooni küsimus. Tavapärase ettevõtte puhul on eesmärk enesestmõistetav ja võiks peaaegu öelda et üldse mitte küsija asi - olgu, mis ta on, peasi, et ostja leidub - siis on tegu äriaga.

A: Mõned inimesed käituvad veel nii imelikult, kui ütlevad, et sa saaksid nüüd sellise asja ja hästi viisakas oleks, kui sa teeksid vastu ühe annetuse. Kas see on mingit laadi tehing või on see päriselt annetamine, kas seda peaks näitama ettevõtte tuluaruandes, mis sa sellele inimesele vastu andsid?

KK: Need on hetked, kui mängu tulevad juriidilised vormid ja kui mõelda laiemalt sotsiaalsele ettevõtlusele, siis on vist suuresti tegu klassikalise kana ja munaga - juriidiliste mitmetimõistetavuste tekkimisel võetakse tihti appi pretsedent - aga kui seda ei ole? Ja kui pretsedenti ei saa luua, kuna ei ole seadusandlust?

Kui sul on teenus, kas on siis parem öelda, et sul mingi tegevus, mille eest sa tahaksid natuke raha saada - meil on siin selline mõte... Või kutsud oma ettevõtmist mudeliks või plaaniks ja kasutad palju asesõnu.

K: Võib-olla peaksid kõik vabaühendused jõulisemalt

kasutama selliseid valdkonnavahelisi sõnu, eriti need, kes tegelevad mingit laadi ettevõtlusmudeli väljatöötamise või praktiseerimisega ja lõpuks pole selliseid netikommentaari stiilis sõnavõtte?

KK: Jaa, just, praktika (pretsedentide, eeskujude loomine) on see õige sõna! (Tegu).

Regina Viljasaar (Linnalabor, edaspidi R): Jah, võib-olla oleme liiga tagasihoidlikud oma sõnakasutuses.

A: Ma ei tea, kas peab ilmtingimata vehkima selle punase rätiga, kui sa tead, et inimesed lähevad närvi selle peale. Suhtluses väljapoole ei pea neid sõnu kasutama. Need sõnad tulevad oma vestlusest ja projektitaotlusest. Kodulehel pole selliseid artikleid nagu hinnakiri, tooted, teenused.

R: Minu meelest võib olla.

A: Võib-olla pole siiski hea silte panna.

KK: Hinnasilte? Silte? Jah, see on loomulik, et sõnakasutus on osa identiteedist, me kõik oleme sellega harjunud. Kehtib ka füüsiliste, mitte ainult juriidiliste isikute puhul. Kui veidralt kõlaks, kui näiteks kirjanik ütleks, et vaata mu kodulehelt hinnakirja. Ta ei ütle nii. Ja samas on enesestmõistetav, et ta soovib näiteks artikli kirjutamise eest tasu. Ta saab sellesisulised läbirääkimised peetud teistsuguste sõnadega.

R: Enne rääkisime, kuidas ühiskonnas teemasid juurutada, kas alustada radikaalselt või olla viisakas ja pehme. Siis jäi kõlama, et nimelt tuleks käituda radikaalselt, et tuua käibesse idee, kuid nüüd jääb

kõlama pigem vastupidine mõte.

KK: Miks olla üldse nii radikaalne, et valida ühe või teise vahel? Rännata ikka mõlemalt tiival korraga! Eriti suurte ideede puhul, mis eeldavad niikuinii pealetungivatelt jõududelt suuremat (mitmekesisemat) koosseisu.

T: Siin on küsimus, kust see raha tuleb, kas see tuleb väljastpoolt, fondist, või tuleb see sellelt sihtrühmalt.

KK: Võib ju tulla ka kolmandalt, huvitatud osapoolelt? Sihtrühm ei ole alati võimeline või huvitatud maksma.

K: Täpselt. Minu meelest on sellega hetkel halvasti, kui me lüpsame võimalikult palju fonde, kirjutame projekte, loodame ja ootame. Kuid kui võtta vaheetapp ära ja minna kohe ise sihtrühma juurde, see on võõras.

T: Võib-olla peaksime turgu mõjutama, et turg ei tekiks kohale, kus seda ei olnud, vaid et sotsiaalne ettevõtlus tekiks kohale, kus on turg. Kui ma mõtlen Fairtrade'i peale, siis seal ei tekitatud turgu sinna, kus seda ei olnud, vaid muudetakse turgu seal, kus see on olemas. Sealt tuleb võib-olla see eetilise mõõde - mille eest raha küsitakse ja kuhu see läheb.

A: Ma ei tea, kas need kliendid, kes neid teenuseid ostaksid, kuidas see info nendeni jõuab, kas nad iialgi mõtleks, et nüüd nad annavad raha mingisugusele MTÜle, kes seda üldse ei peaks saama. Samas käivad need samad inimesed kinos või teatris, kus teenuseosutajad on kõik mingisugused MTÜd. Siin ei ole midagi teisti.

T: Ilmselt on siin tegemist mingisuguse mõtlemise vahega - mis hetkel sa tarbid teenust ja mis hetkel sa nagu... ma ei tea, mis asi see on... Kui sa lähed jõusaali, siis sa ei vastuta või ei mõtle, kas selle eest ei peaks maksma.

KK: See on natuke õige ka, kuna sa eeldad, et jõusaal on koht, mis peaks sinuga midagi tegema - millel on sinu ees n-ö funktsionaalne kohustus. See on egoistlik mõte. Ühiskonnast (sotsiaalsest eesmärgist, missioonist, teenusest) ei saa nii egoistlikult mõelda. Ehk võib-olla pole meil probleem mitte sotsiaalse ettevõtja tutvustamisega, vaid sotsiaalse tarbija puudumisega?

A: Aga kas te hakkate siis küsima raha milleegi eest, mille eest enne ei ole makstud?

K: Sotsiaalse ettevõtluse suureks omaduseks, nii nagu mina olen sellest aru saanud, ongi uute ja innovaatiliste teenuste väljatöötamine. Meie oleme

-----
KK: No kas see ei peaks olema igasuguse ettevõtluse juhtiv jõud?

ka proovinud mõelda täiesti uusi asju, mida ei ole olemas, vähemalt sellisel kujul, nagu meie tahaksime neid teha.

A: Millega siis ikka õnnestuks ka raha teenida.

K: Me loodame küll jah.

A: Ja mitte ainult raha enda pärast, vaid selle kaudu saavutada ka mingi sotsiaalne mõju.

K: Jah, see sotsiaalne mõju on algusest peale olnud THE idee. Raha ja rahastamisskeem on sinna läbi kompromisside juurde mõeldud.

KK: Kas siit ei koorugi iva? Et sotsiaalne ettevõtetus on see, kui asja tehakse asja enese pärast ning ettevõtetus on seejuures vaid hädavajalik liikumas hoidev mootor? Ja seda olulisem on taas kord tegutsemine, enese tõestamine.

T: Ma arvan, et see peab toimima viisil, kus mul on idee ja raha peab kantima ühest kohast teise. Ütleme niimoodi, et kui inimesed viivad lapse autoga kooli, siis see teenus peaks selle raha neilt ära tõmbama ja jagama selle teisel kujul laiali või panema isegi juurde natukene, aga selle võrra pakkuma turvalisemat keskkonda, meeldivamat kooliteed. Raha peab ebaeetilisemast kohast eetilisesse kohta liikuma.

KK: Väga ilus makromajanduslik mõte, Tauri!

Mario Laul (edaspidi M) : Just täna seminaris (Mario on TLÜ Sotsiaaltöö Instituudis lektor - toim.) tõstatus sama teema. Sotsiaalse ettevõtluse puhul on väärtus ümber defineeritud - sinna on kaasatud lisaks rahale ja kõigele, mida on lihtne majanduslikus plaanis mõõta, ka palju muud, nagu näiteks mõne sotsiaalse probleemi lahendamisse panustamine või positiivsed keskkondlikud mõjud. Viimaseid ei ole aga kerge mõõta. Sotsiaalse ettevõtte puhul ongi võrreldes tavalise ettevõttega raske hinnata, kas see on edukas või mitte. Sotsiaalne ettevõtte ei

-----
KK: Just. Ehk siis inimestes ei teki emotsionaalne vastuolu, nagu ülalpool mainitud, vaid pigem ratsionaalne: kuidas opereerida sel juhul sõnavara, mis on üles ehitatud kalkuleeritavusele?

pruugi tuua sisse väga palju raha, kuid sellel võib samal ajal minna väga hästi - seda edu lihtsalt ei saa pelgalt rahas mõõta. Kuidas näiteks mõõta, kas inimeste elukeskkond muutub paremaks või mitte? Jeffrey Skoll (Ebay looja) on öelnud, et sotsiaalsest ettevõtlusest saab 21. sajandil kõige olulisem sotsiaalne liikumine. Ühes tänases seminaris arutatud tekstis (Porter, M. E. & Kramer, M. R., 'Creating Shared Value', Harvard Business Review, jaanuar-veebruar 2011 - toim) kirjutati, et igasugune ettevõtetus peaks juba algusest peale olema sotsiaalne. Nagu Keiti enne ütles: hetkel on sedasorti teenused ja tooted võõrad ning tunduvad väga innovaatilised, kuid mida rohkem selliseid asju tekib, seda tavalisemaks see muutub, kuni lõpuks saab sellest norm.

KK: Kas me oskaksime ka tänaseid tavalisi teenuseid ja tooteid kujutleda sotsiaalsetena? Võib-olla ei pea sotsiaalset ettevõtlust vedama üldse kõik uued ideed? St mitte sotsiaalsete eesmärkidega tegevus ei

Guido Fawkes on Demonstration

nõustu alluma turumajandusele, vaid turumajandus muutub sotsiaalsemaks, ühis- ja kogukonnaväärtuseid tunnistavaks. Ulmeline mõte, aga teoreetiliselt on ju turg väga lai mõiste, mida võib sisu poolest pea igas kontekstis kasutada: see on mõtteleoloogika, mis töötab ka näiteks bioloogilises või kultuurilises evolutsioonis.

A: Neid teooriaid on igasuguseid, kuid osad tõmbavad vahe sotsiaalsele ettevõtlusele ja vastutustundlikule ettevõtlusele. Viimased asuvad päris äris, ettevõttes, mis võtavad arvesse lisaks

-----
 KK: Mis päris äri üldse on? 100% äri? 100% kasumi väljavõtmine? Aga kui firmaomanik võtab oma firmast 100% kasumit välja ja see võimaldab tal kogukonnale kasulik olla? Põhimõte on vist selles, et erarahaga (st füüsilise isikuni jõudnud rahaga) ei ole nii ratsionaalne kogukonda toetada kui äriarahaga (st täpsemalt juriidilise isiku rahaga). Aga ütleme, et meie firmaomanik elatub ainult dividendidest - st tööd ta otseselt ei tee - ja see võimaldab tal tööl käimise asemel oma kogukonda vabatahtliku tegutsemisega toetada. Sest talle meeldib niimoodi elada. Ja samas on ta ikkagi 100% äriees. Mütsi järgi otsustades.

majandusele ka mõju keskkonnale või ühiskonnale ja teevad rohkem või vähem rohelisi asju.

R: See oleneb ka sellest, kuidas 'sotsiaalne' defineerida.

A: Ma arvan, et äris võtab see mõte päris kaua aega. Ma ei tea, kuidas sotsiaalsel ettevõtlusel välismaal läheb, aga Eestis, kui me vaatame, kes saavad neid kõige vastutustundlikuma ettevõtte tiitleid, siis niimoodi tehakse neid asju linnukese pärast. Suurtes ettevõtetes on allpool isegi innukaid inimesed, aga

tippjuhtide seas on neid väga väga vähe. Võib-olla Valdo Kalm Telecomis või Emt-s on näide, kes ise on alati kontoris kaasas, sh mittetulundusliku tegevuse puhul.

T: Kas see tähendab, et turg nõuab?

A: Ma ei tea, kas siis turg nõuab.

T: Isegi kui seda tehakse ainult linnukese pärast, siis vähemalt sellel linnukesel on väärtus, olgugi...

A: Kas turg nõuab... Turg ei küsi, kas Swedbank matchib mingeid erasikute annetusi või toetab suusatamist. Turg tahab, et tema ülekande tasud oleks null... Tarku kodanikke ja kliente on väga vähe,

-----
 KK: Tahab tõepoolest! Aga turule meeldib ka suusavõistlustele soodustusega registreeruda ja tunda lihtsameelset rõõmu igast mündist, mis avaliku pillerkaare saatel mitte pangajuhtide tasku, vaid kuskile mujale veereb.

rääkimata ametlikest poliitikutest.

M: Imselt rohkem kui varem, sest mingil põhjusel need teemad tulevad üles ning jagatakse auhindu "kõige vastutustundlikumatele ettevõtetele".

T: Kui abstraktsemalt teemadesse minna, siis võib ju küsida, et kui ärid peaksid tõesti muutuma vastutustundlikuks, siis mingi äri muutub võimatuks. Kas on võimalik, et jõuad arutluskäigus selleni, et kui näiteks kõik arvutused ära teha ja äri peaks olema vastutustundlik, siis selle peaks kinni panema. See näitab piiri, kui kaugele on võimalik ettevõteted vastutustundlikuks muuta. MTÜs olemine on teine

alguspunkt, kus sul ei ole veel raha ja sel hetkel sa tekitad selle raha, kus see peaks juba olemas olema. Tõstad selle ümber, tõstad selle paremasse potti.

M: Pikemas perspektiivis võtavad suuremad muutused aega. Ühest punktist ajas ja ruumis midagi sellist hinnata võibki pessimism tekitada, samas kui pikemas perspektiivis toimub kogu aeg positiivsemaid muutusi, à la absolutistliku monarhia kukutamine või naiste valimisõigus jne. Sotsiaalse ettevõtluse normiks muutumise puhul tuleb samuti kuskilt alustada, nt hakkame ülikoolis vastavat valikkursust andma, jagame head praktikat tunnustavaid auhindu või siis arutame kuskil Linnalabori kohvilauas neid asju.

K: Aga kui hea on teha neid asju Eestis, kas pigem jah või oleks lihtsam teha asju kuskil kontekstis, kus on paremad tingimused sotsiaalseks ettevõtluseks?

A: Kui palju meil on üldse sotsiaalseid ettevõtteid?

M: Heateo Sihtasutusest on üht-teist tõukunud...

Aga see oleneb jälle sellest, kuidas keegi sotsiaalset ettevõtlust defineerib. Näidetena tuuakse

Taaskasutuskeskust või Noored Kooli projekti. Tõsi on, et kontseptsioon ja termin ei ole selged - mis ühe jaoks on sotsiaalne ettevõtlus, teise jaoks pole. Aga mida rohkem avalikult asjast räägitakse, seda selgemaks saab ka see, mida Eesti kontekstis käsitletakse sotsiaalse ettevõtlusena. Loodetavasti mingi hetk hakkab selliseid ettevõtmisi ka rohkem tekkima. Päris puhtaid sotsiaalse ettevõtluse näiteid minu teada Eestis pole, st pole selliseid juhtumeid, kus keegi asutab äriettevõtte, mis olekski algusest peale mõeldud sotsiaalse ettevõtte. Sotsiaalne ettevõtlus Eestis tähendab üldjuhul MTÜ alt tegutsemisel mingisuguste ärioperatsioonide korraldamist.

A: Päris äriühingu alt on sotsiaalselt ettevõtlust Eestis juba isenesest raske teha, sest maksupoliitika on üles ehitatud ikkagi ideele, et sa pead kasumit taotlevalt tegutsema ja kui sa kellegile liiga palju soodustusi annad või midagi tasuta annad, siis maksuamet maksustab selle osa. Aga sõna kasum on minu meelest normaalne.

KUMUS KÄIMINE. ÜLESANNE JA LAHENDUS. SPATIUM JA KANGELANE.

Andra Aaloe, vabakutseline

Minu ja eemaloleva koha vahel võib olla palju erinevaid asju: kilo- ja sentimeetreid, aastaid, päevi, millisekundeid, teisi kohti, tavapäraseid marsruute, mis teekonnaga lõikuvad ja osalt kattuvad, mälestusi, kokkusaamisi, ilmaolusid, mõnikord veekogusid ja mägesid, teinekord erinevaid masinaid, raha, võileibu, veidi laiskust ja mugavust ja päris suur ports erinevaid kogemusi, tundeid, määratlusi ja eelarvamusi.

Kumu lõsutab lossi taga paekaldas ja mohiseb üle linna madalalt ja salaja kõrva:

„Tule, tule siia. Vaata, kui rahulik ma olen. Kui suur. Tule minusse, lase mul end neelata. Ma olen iidne, mis sest, et alles tehtud, mul ei ole kiiret – leban siin veel terve igaviku, sest mind lõigati kestvuse sisse, paekaldasse.

Tule, Andra, tule siia, mul on siin kohvikud ja üle linna head saiakesed ja pood, raamatukogu, lõputult sooje valgeid saale, ka pimedaid, kui vaid tahad. Ning laiu vaateid lõrtsis hämarduvale linnale.

Tule ja vaata, kuidas mu lademed on täis märke kunagisest elust - ajast välja lõigatud kivistunud pisimutukaid, taimi, terve merepõhi. Tuhanded hallid arhiivisahtlid on täis sinusuguste loomelahvatusi, juba olnud ja elust amputeeritud, aga hästi konserveeritud, mus igaveseks tallel. Seda aega, kus need leegid põlesid, seda enam pole, aga pea ei ole ka enam sinu aega ning sind ennast ja see saagu sulle meil selgeks. Tule siia, väike tüdruk, köömes, tule vaata, kuis on asju tehtud ja mõtle veidike järele. Mis on inimkond või su Eesti. Või kultuurilugu ..“

Nii ma teda kuulen teispool vanalinna, ma ei saa parata, ja see on üks suht suur mõõt, võrdeline hmm... umbes neljakümne kilomeetriga mööda

Guido Fawkes on Demonstration

Tallinn-Tartu maanteed, mis on minu ja Kumu vahel. See on tunne, mis koosneb ajast ja päris elust. Sest Kumu on nagu teine planeet, teine maailm, mis on potentsiaalselt täis lademetes huvitavaid ja kõitvaid komplekte, ta on kui väljamaa, kus kehtivad teised ajad ning päevarütmid, ja ma näen, et ta tahab mind ja kogu mu päeva, peret ja jõudu korraka enesesse imeda.

Ja kuna Kumusse peab ekstra minema - et ta on seal lossi taga ja kõikidest teistest minekutest eemal, elust eemal -, siis ma ei annagi end talle kätte. Selle sama tunde pärast, mis meid üksteisele nii kaugeks teeb.

Mis on jama. Kumu vorm, aegadea kokkupressitud lademeist välja lõigatud suletud poolkaar paneb unustama, et tegelikkuses on asjad konserveerimise hetkel veel värsked. Siis on neis veel alles kõdunemise, kadumise, unustuse ja surma potentsiaal - ehk see, mis defineerib elu, annab mõttele ja loomele ta mõttekuse. Ning ikka ja jälle tuuakse nurgatagusesse kultuurikeskusesse uusi tõmbenumbreid, värsked ja vanu mõtlemisi ja tegusid nii Eestist kui ka mujalt maailmast. Konservid võivad ka igapäeva olemuslikku värskusesse vaheldust tuua: näiteks eile rääkis mulle selle talve viimane ploomikompost sügavroosa, pehme ja magusa loo Noarootsi augustikuisest päikesest ning soolasest tuulest, ja see oli ilus, hoolimata, et poes on viinamarjad ja kiivid.

Nagu kogemus näitab, on mul Kumusse minemiseks tarvis kas tõmmet - teisi inimesi, loengut, filmi, pidu - mingit hetkelist pulbitsust, üritust, kontsentreeritud ja hoomatavat andmist, mis haarab hetkeks, aga intensiivselt, samas lubades ladestuste pinnale jäämise kergust; või siis lüket, näiteks ülesannet: „Mine süvene ja kirjuta! Ei-ei, ära muretse, sa ei pea võtma kokku kogu Eesti visuaalkultuuri lugu, ei pea. Mine kirjuta tänasest ja selle siiretest enne ajalooks saamist. Spatiumist näiteks. Ja muust... “

Võtan ülesande enese lahendamada ja see aitab mind üle tohututest vahemaadest ning lükkab mu Kumu poole tee, et näha ära see, mida ammu ära vaadata olen tahtnud.

On reede pärastlõuna, ilm on sompus, aga andestatavalt, sest see on kevadsomp, mitte enam miinus-sada, ja ma libisen (hea hoog on sees) läbi pargi Kumu. Esimest sinist muuseumasutust külastanu kápajälge märkan lastemuseumi juures pargis lambipostile vajutatuna. Sihtmärgile lähenedes täpilööve ägestub, Kumu betoonvärav on nagu tuulerõuged lasteaias. Kaarduvalt tõusva jalgraja otsas on paekaljusse sisse viiv pilu. Pressin end läbi ja jõuan uude avarusse. Sisenemisrituaalid, pidulikkuseks üks hea kohv ja kook. Teel üles möödun Eesti kunsti klassikast ja Rasketest valikutest -

vabandust, aga ma olen siin tänase pärast, olen muuseumis, aga otsin galeriid. Sest üleval, kõige kõrgemale ära pandud on Taani kaasaegne kunst.

--

SPATIUM on Taani noorte ja nimekate kunstnike näitus, mis on kokku kureeritud Kumu kunstisaaliga mängima, disharmoneeruma või kokku kõlama, selle piire kompama. Eri tööd käituvad ruumiga (ja minuga) erinevalt: mõned jõuavad paremini kohale, teised viivad ära, osa peab mingit salajast sisemist võitlust, osa lihtsalt on.

Kumu tuppa toovad mingi hoopis teise olemise Tamar Guimarãese kolm videotööd: lühifilm *Canoa* (2010), mis on võluv kompositsioon modernismist, Brasiiliast, arhitektuurist ja ses liikuvatest inimestest, loodusest, võitjatest ja kaotajatest, kel tegelikult ei ole vahet (koduabiline: „My house is better, I think...“); tummfilm *Vaimutöö* (2011) on tantsuetenduse proovist, kus tantsija liikumine ning arenemine teeb kuuldavaks koreograafi õpetused ja muusika; ning „slaidifilm“ *Troopiline suurendus* (2009), kus fotod pannakse üksteiseks ja kehad looduseks sulanduma, näitab kriminaalsust osakesena loodustsüklist.

Jacob Kirkegaardi video *Aion'i* (2006) Tsernobõli mahajäetud avalikud ruumid ning nende võimendatud helisagedused kõlavad Kumu tühjade saalidega kokku, ning samuti *Olkiluoto* tuumajaama kuuldavaks tõlgitud vibratsioonid, mida lastakse kuueteistkümnest kõlarist Kumu fuajeesse (heliinstallatsioon *Koirohi* (2012)), saavad justkui paekivist kuristiku pärisosaks.

On ka kitsaid ekspertkultuuride-siseseid nipitusi: näiteks näitab Kasper Akhøj oma töös *Abstracta* (Tallinn) (2006, jätkuv) läbi kaubavitriinide moodulite kaheksateistkümmet eri viisi, kuidas mineviku, disainiestetika ja Ida-Euroopa eksootikaga näitusetuppa kuupe joonistada. Torben Ribe kuus valguskulptuuri (2012): sinine projektsioon kirjaga „no signal“ ning hulk lillekleepokate ja muu jamaga kaetud luminofoorlampe, millest ükski ei tööta, on oma nulsuses üks teravaim ja ärritavaim (ja sellest väga lõbustav) diskursusesisene ja (näituse)ruumi spetsiifiline mõnitus.

Ja siis on seal ka O - dispositsioneeritud, ümber pööratud (vabandust, isiklik äratundmine ja heldimus), seekord valge ja saatetekstis kuuks nimetatud Jacob Jesseni suur täispuhutud pall (*Nimeta* (2012)). Kuu olevat alguses Kadrioru pargis olnud, aga nüüd on siin, konserveerituna, justkui kelkides, et ta võiks muidu olla kus iganes seal päris maailmas, aga valib siin kõrgel galeriis olla üks tavaline suur lõmmis lamp juba niigi valges toas, vaatega Tallinna linnale.

Lisaks on mõned asjad veel: näiteks Tove Storch'i kihid (*Nimeta* (2012)), mille kohta ütleb saalitädi, justkui vabandades, et see on päris ehtne

Egiptuses värvitud siid, sellist pole kusagil varem niimoodi pingule tõmmatud, ainulaadne. Olemas on ka kohustuslik kaasav aparaaditeos, kus külastaja saab seinasuuruse triipkood-projektsiooniga mängida ja lastel on tore (*Marie Kølbaek Iverseni Retroaction VIII* (2012)); nurgasaalis on võibsevat tala ja, nagu saalitädi ütles: „Täielik teoloogia, saite aru, jah?“ (*Lea Porsageri Kaldnurksed lööklained* (2012)), mõnes kohas ripub laest pilte alla ja mõnes kohas on veel mõni installatsioon.

Olin valmis ruumikogemusteks, kõigutusteks ning niheteks, aga selle näituse puhul jääb ruum ikkagi raamiks korraks kokku toodud erinevatele objektidele. Mida tööd ruumiga tegelikult teha tahavad, mis viisil nad meie tajusid ning toa seinu painutada tahaksid ja omavahel kokku kõlada, sellest saab aimu pikkadest saatetekstidest - kuraator Maria Kjær on olnud visiooniga ja andnud enesest kõik, et ideesfäärides laialihõljuvaid materialiseerumisi ühte mappi kokku kõita. Loodusteadused, matemaatika, religioon, keel - kõik see, millega viimased paarsada aastat on füüsilist ruumi uuritud ja kirjeldatud, on toodud objektide kõrvale paberile, et seletada keeruliseks ja kandvaks seletamatut, tunnetuslikku või tühja. Ma olin veidi pettunud, et mängud on ohutud, et kõik jääb natukene formaalseks ning seinad oma kohale: kunstisaal jääb kunstisaaliks ning tuppa toodud tööd kaetakse veel lisaks kihi paberiga.

„See poeetiline formalism kannab endas sügavat mõtet,“ kirjutab kuraator näituse saateteksti viimaseks lauseks. Juhuks kui kellelgi küsimus tekkis ...

--

Mööda treppi tagasi maa poole laskudes satun paar korda tupikusse, jalutan jälle mööda Eesti klassikast ning valikutest, et jõuda alla Kumu suurde saali, sest seal on Kaido Ole isikunäitus „Kena kangelane ja küllaga vaikelusid.“

Voh. Siin kõige sügavamal Kumu suures augus saab näha päris ruumimanipulatsioone: kunstnik on inimese maailma totakusega ära leppinuna pehmes ironias terve ruumi iseennast täis maalinud. Ta saab ruumisuuruseks, või ei, võib-olla Kumu monumentaalne saal saab hoopis inimmõõtu, ja kangelane muheleb. Flo Kasearu kaks videoportreed (*Monoloog, Casino Royale* (2012)) Olest saali väikestes pimedates filmikoobastes sekundeerivad monumentaalsusele ning avaldavad, mis on vaikse huumori, maalikunsti, ülemõõtmelisuse, värvidemängu ja esteetika all: kangelase väikesed värvised käed, hing, süda ja kohmetu inimlikkus. Kaunis kompositsioon, kus on mängitud Kumu ruumi ja inimese ajaga. Mingid manifesteerunud mõtted lakkavad toimimast ning asjad jooksevad kokku ning üksteisest läbi.

Kõnnin alla linnapoole mööda puhtakssulanud lossikõrvast asfaltteed, linnud laulavad, käed külmetavad. Kui kaugel on enesest eemalolev, saab teada alles siis, kui ollakse ületanud kõik asjad, mis on küsimise hetke koha ja eemaloleva vahel. Minu ja Kumu vahel pole enam midagi peale hetkelise küllastumuse ja aina suureneva sammuarvu, minu ja kodu vahel on teada neli kiltsa linnulendu ja toidupood, kergus, mõned mõtted, lühike vestlus üle õla: „Kumu. Aitäh. Muutusid mu jaoks märksa pehmemaks. Ja praegu tunnen nii selgelt, kuidas mu enese elu täidab kõike ja on nii hõlmav ning täpselt istuv nagu rätsepaülikond. Mõnikord on hea, kui meelde tuletatakse.“

Kumu: „Mm, tead... Kangelane pani mulle täna ära noh. Ah, võta kuidas tahad... Mul on tegelt ju suva.“

Koti külge ununenud kollase kumuvistriku kleebin ülejärgmisel päeval Kopli trammi. Dig this.

Baltic urbanism

BEEPART IN VILNIUS

BEEpart is a new kind of public space, a community house for innovative architecture and artistic manifestations in the middle of a block house suburb called Pilaite in Vilnius. The small building, designed by architects Simonas Liðga and Andrius Ciplijauskas, the latter being behind the whole concept as well, was built in 2011 as a temporary structure on the state land. The building's atypical design, different space perception and innovative, environment-friendly solutions aim at complete independence from town's infrastructure. BEEpart has permission to stay on the current spot for two years, after what the sea containers will be

foto: Andrius Ciplijauskas

disassembled and transferred somewhere else without destroying the inner finish.

BEEpart's mission is to prove that cultural life and creative activities are possible outside the centre and that this kind of community centre operates best on voluntary work from the same local community.

Some more precise questions to the initiator of BEEpart, **Andrius Ciplijauskas**.

The non-profit workshop space and community house BEEpart leads the way to new non-formal and independent structures within the urban sphere. Where did the idea for that kind of public space come from?

I myself live in one of the so called sleeping areas, and I used to have my job nearby my home (I hate to waste my time sitting in traffic jam). So I was looking for an attractive building where to have my workshop and place where people could meet each other and spend time together. But of course there were no attractive places in 2008 -2009 and for some terrible rooms I had to pay crazy money. So I began to think that it would be nice to build something attractive and nonconventional, and from that moment began my bureaucratic and ecological trip.

foto: Andrius Ciplijauskas

How is BEEpart implementing its activities - are you mainly project-dependant or do you have supporters? What kind of organisations or funds support you most? What you think, is the present model sustainable in future perspective or are you planning to change it?

We are looking how to survive by ourselves - we do a lot of experiments on this topic. Some activities are paid, but most of them not. We stimulate people to take care about BEEpart. We had some small injection from the City Government, some sponsors, but the main budget is private money. I think every such gray area like Pilaite in Vilnius should have small, economical and flexible culture point which would give identity to those neighborhoods.

What are the future plans of BEEpart? Will there be this kind of community spaces of high physical quality (smart houses versus bohemian communities in old houses or post-industrial spaces)

all around Vilnius? Will you "export" your concept to other cities in the Baltics?

We wish this :) We are working on creating some methodology how communities could do the same by themselves. I think it is very important that those culture points will have different look and idea, that people would be proud what is happening nearby, that everyone would have a chance to be involved, and get some satisfaction from it. But this is a very long way to go...

ÜRITUSED

OLEMAS / TULEMAS

23. märts - 6. mai

"Nõukogude kosmosemajad"

Arhitektuurimuuseumis

Arhitektuurimuuseumis avatud näitusel on eksponeeritud prantsuse fotograafi Frédéric Chaubin unikaalne kolleksioon fotosid majadest endise Nõukogude Liidu territooriumilt, mis pole kooskõlas tavapärase ettekujutusega nõukogude arhitektuurist kui igavast hallist massist, lõpututest hruštšovka kvartalitest ja tüüpprojektidest. Chaubin'i fotodel on nõukogude arhitektide kujutlusvõime plahvatused, ulmearhitektuur, mis väljendab viimast meeleheitlikku püüet ehitada üles kommunistlikku utoopiat.

Näituse kuraator on Mait Väljas ja kujundaja Marge Pervik-Kaal.

31. märts - 1. aprill

urbanistide õppereis Tartusse: Läti urbanistid Eestis

Tartus istuvad lätlased ratastele ja külastavad Karlovat ja Supilinna, Tartu loomemajanduse paiku ja Annelinna magalarajooni. Pühapäeval peale õhtuseid tutvumisvoore tutvustakse osalejatele Emajõe ideevõistlust ja linnaisade arenguplaane. Urbanistide vastastikused külastusretked võtab kokku viimane töötuba, kus arutatakse Eesti-Läti linnaaktivistide sarnaseid linnaruumi probleeme ja võimalikke lahendusi, tuuakse paralleele ja valmib tuleviku koostöö kava kahe riigi urbanistide vahel.

5. aprill kell 18

Eesti Kunstiakadeemia arhitektuuriosakonna avatud loengute sarja järgmine külaline Fabio Gramazio, LHV panga saalis aadressil Tartu mnt 2, Cityplaza hoone 1. korrusel

Fabio Gramazio investigates spatial relationships and contextual behavior through programming, using the complementary potential of digital fabrication and traditional design. As Professor for Architecture and Digital Fabrication at the

Department of Architecture, ETH Zurich, his research activities are concentrated on the development of fabrication processes for the additive production of highly informed, non-standardised architectonic products, explored within the teaching process in terms of their architectonic, constructive and economic potential. Gramazio & Kohler recent works include the WISH Pavilion at Expo.02, the new christmas illuminations in the Zurich Bahnhofstrasse as well as the contemporary dance institution "Tanzhaus Zurich.

5. - 27. aprill

"Eesti tänavakunstnikud" Y galeriis Tartus

Näitus lubab pakkuda elamust, kõnetada vaatajat ja suunata kontseptsioonide juurde, kuid eelkõige austada seina - väljapanek tutvustab neid tänavakunstnikke, kes julgelt oma töid signeerivad ja seekaudu tänavakunsti järjepidevust kannavad.

Näitus toimub Tartus tänu linna paremale õhustikule, mis ei mata valimatult tänavakunstiteid nulltolerantsiga. Sellest annab tunnistust Stencibility festivali raames loodud legaalsed muralid Võru ja Vanemuise tänaval ning Vabaduse galerii olemasolu. Tartus asub ka staažikas raudteega paralleelselt looklev grafitigalerii, mis kannab kohanime Betoon.

Näitusel osalejatele on antud vabad käed loomaks etteantud ruumi seinamaaling, mis on kvaliteediprooviks kõrvutatuna fotodokumentatsiooniga teostest tänaval. Lisaks näeb tänavakunstnike vabaloomingut teistes meediumites.

Osalevad: Multistability, Hypnobooster & KLR, MinajaLydia, Pintsel, EvL. Kuraator Marika Agu

11. aprill - 25. mai

first Urban Studies and Planning course "100 % urbanism" in Latvia!

This first course of urban studies focuses on urbanism and integrated planning, urban design and planning of space and place, landscapes and regeneration, urban economics and governance, community planning, sustainable approaches to mobility. Lectures, seminars & field studies are designed for University of Latvia students and other scholars, professionals, entrepreneurs, generally everyone, who desires to submerge in urbanism. Lecturers: Gunta Lukstina, Katrine Kukaine, Helena Gutmane, Marc Geldof, Andris Roze, Peteris Skinkis, Jonas Buechel, Kristine Abolina, Andis Kublakovs, Mathias Ellger, Ilgvars Francis. The course is organised by the University of Latvia and the Urban Institute, Riga.

13. aprill

Katlaaia konkursi tähtaeg

Kultuurikatel otsib ideid, et Katlaaed juba sel suvel öide puhkeks. Taotluste tähtaeg on 13. aprill. Kultuurikatel on praegu küll veel ehitusobjekt, kuid

Guido Fawkes on Demonstration

sihtasutus on juba alustanud Kultuurikatla platvormi käivitamisega ja soovib koondada põnevaid ideid ja tegijaid ka selleks suveks Katlaaia lootuses, et sellest kasvab välja pikaajaline partnerlus. SA Tallinna Kultuurikatel kuulutab välja Katlaaia ideekonkursi plaaniga hoida sel aastal Katlaaia suve läbi kõigile huvilistele avatud ja aktiivselt kasutatuna, luua sellest pesa paljudele põnevatele ideedele.

SA Tallinna Kultuurikatel soovib Katlaaia ideekonkursiga leida programmpartnerid, kes töötaks välja ideed ning lähtuvalt ideedest teostaks avalikke kultuurilisi, hariduslikke ning sotsiaalseid tegevusi osaliselt hoonestatud krundil. Oodatakse ideid nii ühekordseteks sündmusteks kui pikemaajalisteks projektideks. Konkursi tingimuste kohta saab informatsiooni katlaaed@tallinn2011.ee või Kultuurikatla projektijuhilt Kristiina Küttilt. Siit vt konkursi ametlike tingimusi ja asendiplaani: http://www.tallinn2011.ee/katlaaia_ideekonkurss

13. aprill

kuulutatakse välja Eesti Maastikuarhitektuuri aasta tegu

Kokku esitati üheksa kandidaati, mille seast valis Eesti Maastikuarhitektide Liit eelmise aasta märkimisväärseima teo. Kandidaatideks esitati järgmised teod (toodud esitamise järjekorras): EFLA 2011. a kongress Mind The Gap Tallinnas (Eesti Maastikuarhitektide Liit), raamat "Tervendavad

aiad" (Kadri Maikov), kultuurikilomeeter Tallinnas (Tallinna linnavalitsus), Tartusse Emajõe vasakkaldale rajatud kaldapromenaad koos platvormide, välimööbli ja muuga (OÜ Tinter Projekt, OÜ Lahe Atmosfäär, Tartu Linnavalitsus), raamat "Kolmas silm. Essee ilusast maastikust" (Juhan Maiste), maastikuarhitektuuri toimetised "Acta architecturae naturalis" (Tallinna Tehnikaülikool), Vaikuse laste rahupaik (Urve Sinijärv, Kaido Areda), linnainstallatsioonide festival LIFT11 (kuraatorid Margit Aule, Margit Argus, kaaskuraatorid Maarin Mürk, Ingrid Ruudi), Pärnu Vallikäru park (Lootusprojekt OÜ).

25. - 26. aprill

International conference "Art in Public Space - Crossroads of Visual Arts, Architecture, Urban Development and Civil Society" organised by Creative WorX and Goethe Institute Latvia

The intention of the conference is to initiate a process of finding best practices in coordination of urban planning and design, visual arts in public space, urban engineering and citizens' esteem. In order to harmonize the interests of all the key players in this game, they have to communicate with one another, to explain their specific problems and potentials, accepting those of the others in order to get away from a fragmented planning and implementation process and to achieve an orchestrated approach, in which visual art plays

an integrated, equitable part. The conference is an open forum and all interested persons are welcome to attend it. Participation is free of charge and the language of the conference is English. Registration is opened till 15th of April. For further information see www.creativeworx.eu.

26. - 27. aprill

VABA LINN sündmustesari
Rävala 8 konverentsisaalis, klassiruumides ja EKA klassiruumides

VABA LINN on interdistsiplinaarne sündmustesari, mille eesmärk on konkreetsetele linnaruumi probleemidele tähelepanu ja lahenduste otsimine vabavariuste vahendite ja neile aluseks oleva mõtteparadiigma abil. VABA LINN tutvustab eri valdkondi esindavale publikule vabavariuste tööriistu (nii infotehnoloogia vallas kui ka mujal), neid siduvat paradigmat ja neist lähtuvaid võimalusi omaalgatuslikeks projektideks. Vabavariuste paradigma ei ole seejuures piiratud vaid IT-valdkonnaga, vaid küsib tähenduste järele linnakeskkonna kontekstis ka üldisemalt ja laiemalt: diskussioonis kerkivad esile märksõnad nagu avalik ja ühine ruum, vabadus ja vastutus, avalik teadmiste loomine, eetika, sotsiaalsus, loominguiline lähenemine linnale, innovatsioon teenusdisainis, virtuaalse ja füüsilise ruumi kokkupuutepunktid, isetegutsemise uute hüvede loomiseks. Sündmustel osalemise kohta uuri VABA LINNA projektijuhilt Marge Paasilt (marge.paas@tallinn2011.ee).

Tallinna Linnaplaneerimise Ametis on koostamisel kaasamise hea tava

Loe lähemalt siit. Hea tava peaks paberile saama veel käesoleval aastal.

17. - 24. juuni

international conference "Active Urbanism" in Tallinn (INURA 2012)

The 22nd International Network of Urban Research and Action (INURA) meeting takes place in Tallinn. It is open to people all around the world who are dealing with urban issues through research and/or activism. The conference is located in Tallinn, Estonia, a post-socialist country, but with history and culture close to Northern countries. This event is an opportunity for people struggling with similar issues - to share experience and learn new approaches. The theme of the conference is Active Urbanism. Registration is opened until May 1st, look for more on INURA webpage <http://inura2012tallinn.wordpress.com/>
More about the conference in next U, special issue in collaboration with landscape students from Estonia Academy of Arts launched in May.

27. juuli - 11. august

International Summer School "Event City"

Riga Technical University is very pleased to welcome

international students of different fields of study from all over the world at International Summer School. The first international summer school at TU Riga was organized in 2003. For our 10th anniversary we have put together a very special Summer School in Cesis and invite everyone from July 27 to August 11 join the „Event City“. More info here.

TOIMUNUD

30. märts

konverents "Rannikulinnade uus hingus" Pärnus
Pärnu linn ja Pärnu Uue Kunsti Muuseum kutsuvad rahvusvahelisele konverentsile, mille teemaks on veeäärsete linnade ja asumite regeneratsioon. Täpsemalt päevakavast ja esinejatest loe siit.

29. märts

Tallinna planeeringute juhendi esitlus, algus Balti Jaama turu väravas... hiljem Topsis!

Et oleks rohkem neid, kes teaks, kuidas Tallinnas planeerimine toimub ja kuidas selles ka ise kodanikuna osaleda, asusid Linnalabor ja b210 pea aasta tagasi koostama juhendmaterjali, mis oleks teejuht just nende teemade juurde. Kodanikuaktivistide, planeerijate ja Tallinna Linnaplaneerimise Ameti kaasabil valminud juhendis käsitletakse, milline on planeerimise protsess, kes selles osalevad ning millised on võimalused selles kaasa lüüa. Juhendi oluline osa on illustreeritud sõnastik, mille eesmärk on kergendada detailplaneeringu põhijoonise lugemist. Koondatud on ka hulk soovitusi kõigile osapooltele protsessi suunamiseks avatuse ja konstruktiivsuse poole.

22. - 24. märts

urbanistide õppereis Riiga - Eesti urbanistid Lätis

Kohapeal võõrustasid urbaniste linnateemade eksperdid ja kogukonnaaktivistid, osaleti avaliku ruumi konverentsil (Radi Rigu!) ja külastati nii Tallinna Nõmme (Mežaparks) kui ka Tallinna Kultuurikatelt (Tabakas Fabrika Riga), jõesängi magalarajoone (Bolderai) ja Riia arenevat loomemajandusallee (Miera iela). Õppereis oli hea võimalus end Riias toimuvaga kurssi viia ja läti urbanistidega tutvust sõlmida ja edasi arendada.

20. märts

EMÜ linnaplaneerimise kursuse sari "Praktikult üliõpilasele"

Avaloengus rääkis Supilinna väärtustest Supilinna seltsi esimees Mart Hiob. Infot jagati ka Supilinna seltsi tegemistest ning nende rollist Supilinna edaspidisel arengul. Samuti räägiti konfliktidest uute hoonete rajamisel supilinnlaste ja kohaliku omavalitsuse vahel. Lähem info siin.

Guido Fawkes on Demonstration

1. märts

XXVIII arhitektuuri välkloeng "Võlts arhitektuur"
Nooruse galeriis Tartus

Esmakordselt Tartus toimunud välkloengul esinesid Toomas Kiho (matemaatik, ühiskonnategelane), Raho Langsepp (muusik), Aadu Must (ajaloolane, poliitik), Urmas Tuuleveski (mõisaspetsialist), Anna-Liisa Unt (maastikuarhitekt), Berk Vaher (kirjanik, kriitik). Modereeris arhitekt Tõnis Arjus.

16. veebruar - 11. märts

Kadri Nikopensius „Puiestee tn” Tartu Kunstimaja väike galerii

Kadri Nikopensius on noor maalikunstnik, kelle maalisari „Puiestee tn” on urbanistlik poeem inimese adapteerumisest oma keskkonda. Sarja keskpunktiks on argiolukorrad ja detailid, vaated linnale ning linlaste elule, mis johtuvad kunstniku vahetust elukeskkonast Puiestee tänaval ning on maalitud, pidades vaatajana silmas neid samu inimesi tänavalt. Taotluslikult lihtsa ja ühemõttelise sisuga maalid peegeldavad meie argielu, jättes aga lahtiseks küsimuse, kas tegemist on poeetilise refleksiooni või ka kriitilise kommentaariga, ning kas see on suunatud vaatajaile või on see ennekõike kunstniku eneseanalüüs.

Field Notes

MEASURING CITY FORM

ADVANCED SEMINAR BY URBANIST ANDRES SEVTŠUK AT FACULTY OF ARCHITECTURE OF THE ESTONIAN ACADEMY OF ARTS, FEBRUARY 19TH-23RD

Siri Ermert & Mikko Laak, Urban Studies master programme, participants of the course

During the workshop Andres Sevtšuk, former student and researcher at the MIT, nowadays Assistant Professor of Architecture and Planning at the Singapore University of Technology & Design, introduced several qualitative and quantitative techniques to measure and assess city form and the activities connected to that. The workshop provided a hands on application to the “Urban Analysis Toolbox” which Sevtšuk has developed as an extension for the GeoInformation Software ArcGIS. Compared to commonly used spatial network

analysis, like for example Space Syntax, where only nodes and edges are computed, the Urban Network Analysis toolbox adds a third element - buildings. Sevtšuk's approach takes into consideration single buildings and their entrances, since most of the trips in the city take place between two buildings. Additionally the buildings have separate "attribute tables" which allow a particular building to be weighed individually in for example specifying population, volume or shops since not every building is equally important when calculating urban patterns of movement. The outcome of that is more accurate and reliable and helps to understand the "spatial configurations of cities, and their related social, economic, and environmental processes" (Sevtšuk, 2012).

Field notes

FROM THE ANCIENT AGORA TO FACEBOOK

HOW PUBLIC OUR URBAN PUBLIC PLACES REALLY ARE? - ELECTIVE COURSE AT ESTONIA ACADEMY OF ARTS BY DR. GEORGIANA VARNA, JANUARY 23RD - 27TH

Kaur Sarv, Urban Studies master programme, participant of the course

At the end of January 2012, Dr. Georgiana Varna from University of Turku, Finland, held an intensive course on the theme of public space for the urban studies students at the Estonian Academy of Arts (EKA). The five days course had both a theoretical and a practical part. The theoretical inquiry into the nature of public space was then applied on three public places in Tallinn: the old Town Hall Square - Raekoja plats, the central urban park - A. H. Tammsaare Park and the new square in the Rotermanni Quarter development.

The course gave a broad, multi-lateral overview of the main debates taking place in this field of research, from a variety of disciplines such as Urban Design, Architecture, Human Geography, Politics, Law, Economics, Sociology, Anthropology, Philosophy. The debates on the "politics of space" (e.g. the tension between surveillance and access

rights to public space) continue to capture academic and public attention, raising important questions on social justice, such as "Who makes and controls public space?" and "Who benefits from the development of new public space in the context of restructuring the city?". In addition, the course gave an insight into the current practices of building public places, both on theoretical and practical level. Using the Star Model of Public Space (Varna, 2011), observations were made for two hours on three different public places in the centre of Tallinn. There were three groups of students from EKA who chose the public places and rated their publicness, according to the five meta-themes of the model: ownership, physical configuration, animation, control and civility.

On the whole, all public spaces had relatively medium publicness ratings. Although all of them were publicly owned, the main differences were found in the way they were used and in their physical design characteristics. Several issues came across such as the presence of greenery in Town Hall Square and Rotermanni, the lack of urban visibility of the new public space in Rotermanni or the importance of a free public toilet in Tammsaare park. The low animation recorded is highly linked with the cold season when the observations were made but nevertheless, even Nordic cities such as Tallinn should try to make provisions for public life to take place in the winter period.

As Dr. Varna herself said in the end of the course: „This is still a prototype model and it needs much testing and refining but the practical observations with EKA students and the Tallinn case studies showed us important aspects how to improve the model”.

There is going to be a next intensive course with observations on Tallinn's public spaces on 23-24 April, when the model is aimed at being tested during springtime. The results of this study will be published in MAJA 2/2012 in June.

LUGEMIST

KAITSTUD LÕPUTÖÖD

Kadri Koppel

Tallinna uus raekoda - jätkusuutliku linnaarengu sümbol? Administratiivhoone projekti kriitiline analüüs.

juhendaja Helen Sooväli-Sepping, oponent Külliki Tafel-Viia

Lauri Henno

Kinnisvaraarendajate hoiakud huvigruppide

kaasamisel

juhendaja Liis Ojamäe, oponent Tarmo Pikner

Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituudi Linnakorralduse eriala magistrantide lõputööde kaitsmine toimus 20. jaanuaril 2012. Lõputöödega saab tutvuda TLÜ Eesti Humanitaarinstituudis.

DIGIVÄLJAANDED

Tactical Urbanism

Guerrilla gardening. Pavement-to-parks. Open streets. These are all urban interventions of a sort - quick, often temporary, cheap projects that aim to make a small part of a city more lively or enjoyable. These types of projects have grown in popularity in recent years, and they even have a new name: tactical urbanism, as in tactics used to improve the urban environment. These tactics tend to be replicable across cities, and in certain instances have become worldwide phenomena. A newly updated guidebook seeks to spread these good ideas and to give more people the know-how to bring them about in their own communities.

Observatory of innovative architectural practice in Europe

Underconstructions is a network of partners highlighting the vital movement of innovative projects and processes in Europe beyond the constraints of ordinary architecture practice. It presents tools which are reproducible. Underconstructions aims to strengthen all actors involved in architectural innovation in Europe. The database utilizes an organic structure by using tags as an interactive system of coordination. It links projects with various backgrounds, heritages, contexts and time lines in order to maintain a diverse selection, as opposed to a strict method of categorization. This flexible structure makes it possible to compare various displayed approaches and point out analogies. The database includes LIFT11 installation Kalarand by Toomas Paaver, Teele Pehk and Triin Talk!

PABERVÄLJAANDED

Tallinna planeeringute juhend

Vaata siit. Jooksev teave paberkanjal juhendi levitamise kohta kajastub Linnalabori kodulehel.

KUNST.EE 2012/1 Lous Kahn'i erinumber

Eesti- ja ingliskeelne erinumber on pühendatud Eestis sündinud maailmakuulsale USA arhitektile Louis Kahnile (1901-1974). Teemaoline erinumber tähistab Eesti peamise kunsti- ja visuaalkultuuri ajakirja KUNST.EE kvartaalse ilmumisrütmi taastumist alates käesolevast aastast. Erinumbri

pani kokku Heie Treier, tekstide autorid on lisaks Carl-Dag Lige ja Ingrid Mald-Villand. Erinumber sisaldab fotosid Louis Kahn'i arhiivist Philadelphia, Arne Maasiku aerofotosid ja palju muud. Numbri külaliskujundaja on Martin Pedanik.

MEEDIA

Toomas Kiho / Sirp 23.03.2012

Võltsarhitektuur ja võltsühiskond

Tekst on Eesti Arhitektuurikeskuse kutsel Tartus 1. märtsil peetud välkloengu edasiarendus. Kuidas määrata, milline arhitektuur on oluline, meeldejäätav, ja milline mitte - see teine oleks siis suvaline, meeletmine?

Piret Lindpere / Sirp 16.03.2012

Tallinna Linnahalli hiilgus ja viletsus

Kronoloogiline ülevaade Linnahalli eluloost

Margit Mutso / Sirp 09.03.2012

Teeme linna südamesse lastele ruumi

Ettepanek mänguväljakute loomiseks Tallinna südalinnas. Lapsed on lapsed praegu. Nead ei oota, kuni nende pered kesklinnast välja on kolinud. Ka ei taha nad südalinna avalikus ruumis toimuvate sündmuste ja linnataguse põllukodu vahel pendeldades ummikutes istuda. Nead tahavad areneda mängu kaudu kohe, praegu ja siinsamas. Ka südalinnas.

Margit Mutso / Sirp 26.02.2012

Ühiskond ei väärtusta haridust, kunsti ega kultuuri kui riigi püsivuse alustalasid

Sirbi toimetuse laua taga arutasid Eesti Kunstiakadeemia maja saatuse üle neli EKA arhitektuurivõistluse žürii liiget: Mart Kalm, Ülar Mark, Indrek Allmann ja Endrik Mänd.

GUIDO FAWKES ON DEMONSTRATION

Alver Linnamägi

Selle narratiivi peategelasteks on näiteks häkker, meelevaldaja, koomiksikangelane, mina, festivaliküllastaja, peoline või ükskõik, kes ning ka anonüümne sina, kes sa leiad, et sa pidevalt oma meelt avaldad.

Guido Fawkes on Demonstration

